

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Бондар В.Ю., асистент кафедри менеджменту підприємств
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
bondar_valeriya@ukr.net

Говорити про ефективність роботи підприємства можна лише в тому випадку, коли воно досягає поставлених цілей та рівня прибутковості. Необхідно розуміти, що підприємство, як суб'єкт господарської діяльності функціонує у певному середовищі, а тому значний вплив на нього мають фактори як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Саме тому, на передній план у процесах підприємства, як мікроекономічного суб'єкта, виходить не лише прагнення до стабільності та сталого забезпечення діяльності, але і бажання безперервного розвитку.

До початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України, основним пріоритетом розвитку вітчизняних підприємств було підвищення власної конкурентоспроможності, використовуючи наявний технічний та інтелектуальний потенціал країни та примножуючи його. В той же час необхідно розуміти, що економічне зростання повинне досягатися за допомогою інтенсивних, а не екстенсивних дій. А конкурентне оточення, в якому функціонують підприємства, змушує вдаватися до різноманітних форм і методів конкурентної боротьби, які вже давно вийшли за межі простої конкуренції товаром чи послугами.

Після обрання Україною стратегічного курсу євроінтеграції, перед нашою державою постали складні завдання, які вимагають негайної імплементації ефективної моделі економічного розвитку. За цієї моделі підприємства повинні орієнтуватися на передові технології, світові досягнення, враховуючи при цьому особливості внутрішньогосподарських процесів, узгоджуючи їх з основними тенденціями світогосподарських процесів. При цьому, підприємства мають орієнтуватися на випереджаючий розвиток, що відповідає інтересам національної економіки.

Подальший індустріальний розвиток країни та її відбудові можливі за умови орієнтації на виробництво товарів з високою доданою вартістю. Наразі, «інноваційні процеси у промисловості мають переважно екстенсивний характер, і нові види продукції освоюються в основному шляхом використання науково-технічних надбань попередніх років. Унаслідок цього частка України у світовому обсязі торгівлі високотехнологічною наукомісткою продукцією залишається дуже незначною – лише 0,1%». У підходах щодо підтримки експорту мають домінувати концепції, що передбачають сприяння підвищенню конкурентоспроможності товарів, вироблених всередині країни. У зв'язку з цим, першочерговою є підтримка високотехнологічних виробництв, що можуть мати перспективи на зовнішніх ринках, а також сприяти імпортозаміщенню [1].

З огляду на особливості внутрішнього ринку України, високу експортну залежність економіки та підвищення ролі зовнішніх чинників на розвиток підприємств варто взяти на озброєння експортоорієнтовану модель розвитку, сутність якої полягає в орієнтації галузей на зовнішній ринок разом з активним залученням до експортного виробництва іноземного капіталу або низькими ввізними митами. Реалізація цієї моделі дає змогу забезпечити прискорене зростання, підвищення добробуту населення, досягнення економічної безпеки країни, сприяє ефективному перерозподілу ресурсів, акумулює більшу частку валютних надходжень, що сприяє підвищенню рівня технологічної бази вітчизняних підприємств та підвищенню продуктивності праці [2].

Механізм управління експортною діяльністю науковцями в основному розглядається як комплекс управлінських, економічних, організаційних, правових і мотиваційних способів гармонізації інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, за допомогою чого, з урахуванням особливостей діяльності підприємства, забезпечується отримання прибутку від операцій на зарубіжних ринках, величина якого достатня для забезпечення витрат підприємства на його функціонування та розвиток [2].

До структури цього механізму входять цілі управління, методи, інструменти та ресурси [10]. Цілі управління стають відправною точкою, так як їх досягнення, пізніше, стає критерієм визначення ефективності роботи механізму управління. Можна виділити наступні принципи діяльності ефективного механізму управління експортоорієнтованою діяльністю:

- 1) довгостроковість дії;
- 2) динамічність;
- 3) адаптивність.

Так як діяльність підприємств, що займаються експортною діяльністю розширюється далеко за межі власної країни, то значно підсилюється ступінь невизначеності середовища, що підвищує ступінь ризику.

При роботі з іноземними партнерами потрібно особливу увагу звернути на планування своєї діяльності, оскільки воно є набагато складнішим. Внутрішні і зовнішні бізнес-процеси підприємства повинні розглядатися в комплексі, невідривно один від одного.

Для того, щоб сформувати механізм забезпечення експортоорієнтованого розвитку підприємства, що буде ефективно функціонувати необхідно розуміти декілька ключових аспектів, пов'язаних з проведенням саме експортної діяльності:

- якість продукції розглядається не в рамках вітчизняного законодавства, а повинна відповідати міжнародним стандартам;

- ефективність роботи підприємства також переходить в площину міжнародної діяльності, прийнятих в усьому світі норм та практик, тому зовнішньоекономічна діяльність повинна проводитись регулярно, так як це сприяє підтримці наявних досягнень, належної якості продукції;

- зовнішньоекономічна діяльність є більш затратною, в порівнянні з роботою на внутрішньому ринку, проте у випадку її успішності, приносить більше доходів, вигоди, валютної виручки.

Відповідно до заданих цілей та обраних критеріїв управління відбуваються зміни у всіх елементах механізму. Завдяки цим змінам відбувається постійний розвиток діяльності підприємства та перехід на якісно новий рівень. Необхідно точно визначати ті складові, що піддаються змінам та управлінському впливу.

Для формування на підприємстві експортоорієнтованого розвитку необхідні такі передумови, як наявність товарів та послуг, що характеризуються унікальністю для конкретного споживача на зовнішньому ринку. Така унікальність може бути обумовлена природно-географічним потенціалом, потужним ресурсним потенціалом підприємства, інноваційним потенціалом, наявними інвестиційними можливостями, внутрішніми управлінськими чи маркетинговими перевагами фірми. Без належного підґрунтя, обрана експортоорієнтована стратегія розвитку може спричинити негативні наслідки.

Головними принципами управління експортною діяльністю підприємства є:

- запобігання затрат ресурсів, пов'язаних з виходом на світовий ринок конкурентоздатних продуктів;
- формування умов при який враховуються інтереси підприємства та споживачів;
- створення і підтримка позитивного іміджу підприємства як надійного ділового партнера.

Використання цих принципів дозволить розробити методи і підходи для реалізації діючої стратегії управління, яка буде сприяти розвитку і розширенню об'ємів зовнішньої діяльності українських підприємств.

Розвиток експортних відносин з іншими країнами дає змогу підприємствам підтримувати наявний стан або нарощувати виробничі потужності, які часто залишаються неактивними через низькооплачуваних клієнтів на внутрішньому ринку та розширення ринку, тому успішне вирішення проблеми підвищення експортного потенціалу підприємництва загалом є важливим компонентом розвитку як регіонів, так і окремих галузей економіки. Для цього необхідно створити ефективні механізми підтримки експортноорієнтованих підприємств [4].

Для українських підприємств, диверсифікація експорту шляхом переорієнтації сировинної спрямованості на вивіз готової продукції з великою доданою вартістю є одним з головних завдань зовнішньоекономічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. 2015. 336 с.
2. Дунська, А., & Бондар, В. Експортоорієнтований розвиток підприємств як драйвер економічного зростання країни. *Підприємництво та інновації*, 2018, №8. С. 40-45. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/8.6>
3. Криволап К. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства в умовах євроінтеграції. *Внесок молодих вчених у розбудову сучасного менеджменту підприємств: Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених*, Київ, 18-19 листопада 2020 р.: тези доповідей. – К.: НУХТ, 2020. С. 152-154.
4. Бондар В. Пріоритети розвитку експортоорієнтованих підприємств України. *Сучасні підходи до управління підприємством: збірник матеріалів доповідей учасників VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ: Полі-техніка, 2018. С. 40. URL: <http://conf.management.fmm.kpi.ua/proc/article/view/130738>